

En berättelse om mina förfäder

Tecknad av Eva Eriksson, född Karlsson, Råveln, Sör-Nedansjö

Min mormor Maria Kangas föddes 1872 i byn Lajkola i Finland. Min morfar Johan Erik Kangas var två år yngre och de träffades och fick efter giftermål tre barn: Toivo f 1897, min mamma Tuni f 1898 och Arvo f 1901. De bodde vid den tiden i Vasa där min morfar hade anställning.

1904 var det inbördes oroligheter i Finland och det hände att folk som tagit ställning som ansågs fel bara ”försvann”. Morfar fick rådet att resa iväg och man bestämde sig att fly till Sverige.

De packade ner det absolut viktigaste i några knyten och fick åka med en kreatursbåt som gick till Sundsvall. Mormor har berättat hur hon satt med sina 3 små barn på kajen när de kommit fram och väntade på morfar som sprungit iväg för att få tag i ett arbete. När han kom tillbaka hade han fått jobb på Ortviken och även bostad. Där bodde till 1907 då de flyttade till Hemgraven och morfar fick anställning vid dåvarande trämassfabriken.

Familjen Kangas

1917 köpte de ett litet torp på Sör-sidan där mormor bodde kvar till början av 1950-talet. När barnen fortfarande bodde hemma fanns det en, möjligen två kor i ladugården.

Morfar dog 3 år innan jag föddes och morbror Toivo gick bort endast 33 år gammal, 7 år innan jag kom till världen. Han fick gå i skräddarlära, han idrottade och tävlade i flera friidrottsgrenar. Morfar hade en "uppfinnarverkstad" på gården. Han hade fått evighetsmaskinen på hjärnan och var nog övertygad om att han skulle kunna konstruera en sådan. Jag har i min ägo ett gulnat papper daterat 9 aug 1907, en förbindelse upprättad av en man vid namn P. Österlund där han förbinder sig att bistå ekonomiskt vid framställning av en "experimentmodell".

Förbindelse.

Herr Teodor Petrus Österlund har af Herr J. Kangas, Selgijärens en af Konon uppfinnaren ide, angående lösningen af "perpetuum mobile" problemet och förbinder jag mig härmed att ekonomiskt bistå Herr Kangas med konstant penninge underlöd för utvecklingen af en experimentmodell, samt att därvid samverka och vara honom behjälplig med konstruktioner, råd och underhandlingar, för så om möjligt på en praktiskt och för ~~en~~ båda parterna ekonomiskt fördelaktigt sätt utföra och förhandla angående denna uppfinning; Og förpliktar vi oss å ömsesidigt såsom samarbetande personer, att icke meddela, gissa, eller underhandla med någon annan person eller myndighet angående denna sak utan bådets samtycke och medgiffrand. Den ekonomiska vinst som genom ide lyckliga lösning och exploaterande skall kunna komma att uppkomma, skall på båd parterna eller deras närmaste närstående hafvare lika och rättvist fördelas och disponeras med själfständig egand rätt, utan ömsesidig förbindelse. - Häraf trännas lika lydande exemplar rättade och veckade. Unddras af jag P. Österlund. J. Kangas. Bevisas: C. Petrus.

Kungl. Maj:ts resolution,
given Stockholms slott den 19 november 1915,
å nedan omnämnda ansökning av arbetaren
Joho Ertele Kangas från Fin-
land.

Sökanden, som är född den 13 maj 1874 i Nikolaitad,
Finland, — och för närvarande har sitt hemvist i Niemi,
Stodje, Västernorrlands län, har anhållit att bli utplagen
till svensk medborgare.

I anledning av ansökningen har Kungl. Maj:ts befallningshavande i
nämnda _____ län afgivit infordrat utlåtande.

KUNGL. MAJ:T har låtit detta ärende sig fördragas och vill härmed
upplaga sökanden till svensk medborgare, med villkor att han inom två år
härefter, försedd med bevis att han upphört att vara finsk undersäte,
inför Kungl. Maj:ts befallningshavande i Västernorrlands län avlägger
tro- och huldhetssed.

Detta lunder vederbörande till efterrättelse.

[Signature]

Län Skänkel 20 kronor.

7. E. Kangas

Morbror Arvo levde till 1966 och var ogift. Han var sjöman i sin krafts dagar, under andra världskriget var han till sjöss hela tiden. Mormor fick ju vara fruntansvärt orolig och det var visst många gånger som andra båtar i närheten gick under p g a minor och bomber.

Ända sedan barndomen var han en tuffing och många är nog historierna om t ex slagsmål som han var inblandad i. Det gick nog ganska vilt till vid de olika festligheter som anordnades på den tiden.

Under kriget var mormor finsk tolk, dels på skolan i Nedansjö där det var förläggning för finska flyktingar och dels för de som tog finska barn i sin vård. Det brevväxlades ju och då kom man till mormor och fick översatt. Hon slutade sina dagar på Logården 1953, 81 år gammal.

Min mamma Tuni föddes 19 dec 1898 och träffade min pappa ungefär vid 18-20 års ålder. Min pappa Karl-August Karlsson var född i Glava i Värmland den 1 juni 1890 och kom till Hemgraven i Nedansjö. 1906 där han fick anställning vid trämassefabriken. Min mormor hade s k ”kostkarlar”, för att den matservering som fanns vid fabriken räckte inte till och på så sätt träffade de varandra. Min syster Ellen kom till världen 19 aug 1919 och min syster Margareta föddes 8 jan 1928. På den tiden hyrde de på flera olika ställen tills de fick möjlighet att bygga Per.Albintorpet på Räveln.

Karl-August Karlsson & Fru Tuni med barbarnet Maria

Det var år 1935 som drömmen om ett eget torp gick i uppfyllelse. Det som var det unika med våra föräldrar var att de hade ett brinnande trädgårdsintresse. 20 jan 1937 kom jag till världen och det finns ett kort taget på mormor och mig sommaren därpå och man ser redan rabatt och blommor kring stugan. Många var det nog som skakade på huvudet och undrade varför de lade ner så mycket arbete på något så onödigt. Hade de haft en aning om hur mycket pengar växterna kostade så hade nog förvåningen varit total. Pappa hade ju sitt arbete och mamma skötte lagård och hem, sydde kläder och vävde mattor så det var om nätterna de arbetade i trädgården. I slänten mot vägen planerade de ett stenparti men eftersom det helt stenfritt får så köpte pappa all sten från skogen. Bara det! Säkert var det järnskott trähjul på den tidens skottkärra. Många gånger fick jag ro ner till järnvägsstationen och hämta paket med växter. Jag minns hur pappa satt och läste i "priskuranterna" om vintrarna och planerade inför nästa sommar.

Av någon anledning skickade de efter växter bl a från en firma i Skåne, Cedergren&Co i Råå, men även från Söråkers Trädgård. De hade inte riktigt kunskapen om zonindelning och det fanns inte angivet i katalogerna så många växter frös bort under de hårda vintrarna på 40-talet. Men trädgården växte och blev omfattande till slut med stenpartier i sluttning och på de plana ytorna äppel- och plommonträd. Numera är det gräsmatta av slänten, stenarna bildar mur längst ner.

Det hände faktiskt att man kom cyklande från Matfors på söndagarna för att se trädgården från landsvägen. 1945 fick pappa ett erkännande för sin odlargärning då Kungl. Hushållningssällskapet tilldelade honom första pris vid det årets trädgårdspremiering, ett diplom som fortfarande hänger på väggen där hemma. Man åkte alltså omkring och tittade på sådant på den tiden. Någon måste väl ha tipsat, jag vet faktiskt inte.

Så småningom började pappa arbeta åt Båkab(Bålforsens Kraft AB) och då Skallböle kraftverk

började byggas var han där från första dagen. När kraftverket började bli klart började man också bygga personalbostäder och pappa ansvarade för all plantering av buskar och träd.

1945 kom en företrädare för Kooperationen till Bystugan och agiterade för bildande av en kooperativförening för husmödrar. I mars månad samma år hölls det första mötet, Nedansjö kvinnogille var bildat och mamma blev dess ordförande vilket hon förblev tills det att föreningen upplöstes på 50-talet. En stor händelse var att hon blev skickad på sommarkurs till Jakobsdals folkhögskola utanför Stockholm.

Kvinnogillet anordnade flera fester på Bystugan, vid Lucia t ex. En annan sak jag minns var när man lånade vackra kläder från Stockholm och hade en dräktparad.

Den dagen som den höga fabriksskorstenen på fabriken i Nedansjö skulle sprängas fick vi skolbarn gå och sätta oss i vägsälanten ovanför för att få se ett historiskt ögonblick. Något gjorde att det drog ut på tiden så jag gick helt enkelt hem. Sen dränktes hela Hemgravens by, vattenståndet höjdes hela vägen ner till Skallböle, forsarna försvann och allt kom att se helt annorlunda ut.

Pappa fick njuta av sin pensionering i endast 7 år. Han gick bort i sept 1964, 74 år gammal. Mamma bodde ensam kvar på torpet några år men när kommunen byggde pensionärsbostäder på norrsidan var hon en av de första som flyttade in där. När sedan krafterna avtog alltmer flyttade hon till Knutsgården och i juni 1976 avled hon 77 år gammal.

Min äldsta syster Ellen gifte sig med Lars Andersson från Krångede. De sista åren var de bosatta i det som numera är Bosvedjan. Min svåger Lars var bergssprängare och var med om en sprängningsolycka vid vägbygget av E14 vid Bergdalen 1965 där han miste ena handen och det mestal av synen. Vid den tiden hade de börjat bygga en sommarstuga hemma vid torpet, den färdigställdes och de älskade att vistas där om somrarna. 1985 blev Ellen sjuk och avled endast 66 år gammal.

Min andra syster Margareta åkte till Kumla vid unga år och tog plats på syfabrik. Så småningom träffade hon Sune Andersson, järnvägare från Hallsberg. Där dom de också att bosätta sig efter giftermål, de fick två döttrar. Vilken välkommen arbetskraft mågarna var vid slåttern! Vi hade ju aldrig häst utan allt gjordes med handkraft. Själv var jag i tonåren vid den tiden men jag minns vad roligt det var när det blev sommar och alla kom hem. Men vad de fick slita på den korta semester som det var på den tiden!

Själv träffade jag Åke Eriksson från Viskan, han hjälpte nog också till några somrar innan jordbruket lades ner. Vi gifte oss 1958 och fick två döttrar. Tyvärr blev Åke sjuk och avled 1994 bara 58 år gammal.

Nu bor jag i lägenhet på vintern och på torpet hela sommaren. Brukar säga att jag har ett arv att förvalta och har allt eftersom "renoverat" trädgården som var en smula förfallen. Trädgårdsintresset har jag väl fått med modersmjölken kantänka så det är bara roligt så länge jag orkar och har hälsan. Margareta som också är ensam, Sune gick bort 2006, kommer hem varje sommar liksom våra barn och barnbarn. Alla älskar torpet på Räveln precis vid nedre änden av Stödesjön med fin badstrand och fiske.

Det var min historia om mormor och morfar och mina föräldrar och lite om oss barn. Knappt 140 år har gått sedan min mormor föddes. Egentligen inte så lång tidsrymd, men en så otrolig utveckling som har skett. Man hisnar när man tänker på hur livet ser ut 140 år framåt i tiden.....

Eva Eriksson 2010